

Inž. Jože Coren

In memoriam

Nekaj najbolj pretresljivega je smrt graditelja. Smrt človeka, ki uresničuje, snuje in gradi stavbe in ureditve, kakršne bodo kljubovale stoletjem in tisočletjem. Človeka, ki si je zadal posvečeno breme in poslanstvo, da se s svojim delom vpisuje v kolektivni spomin narodov in civilizacij. V spomin, ki sta si ga arhitektura in graditeljstvo nasploh zadala že ob rojstvu, daleč pred rojstvom ostalih umetnosti, v siloviti potrebi izraziti najgloblja sporočila družbe in graditeljev in jih zapisati daleč v brezčasje. In v tem poslanstvu, ki kljubuje času in pozabi, v poslanstvu, ki premaguje stoletja in tisočletja, je veliki svečenik, ki stavbo ali ureditev ustvarja in postavlja, je graditelj po eni strani zazrt v večnost. Po drugi pa je le človek, je le utrinek, je le trenutna ustvarjalna iskra pred obličjem večnosti. Prav v tem strahotnem kontrastu, v tem neizprosnem odnosu med večnostjo in trajnostjo pa med kratkostjo življenja človeka, ki ju soustvarja, leži tista pretresljivost temeljnega spoznanja.

Inž. Jože Coren je bil že od vsega začetka izbrani, veliki svečenik najzahtevnejše veje graditeljstva. Že takoj po zaključenem študiju se je vključil v načrtovanje in gradnjo kompleksa in predvsem stolpnic Trga Revolucije, današnjega Trga Republike. Že takrat, na začetku poti je postal nepogrešljivi sodelavec prof. dr. Ervina Preloga. Tej, v tistih časih nedvomno največji in najzahtevnejši gradnji v Sloveniji, je sledila cela vrsta po značaju težkih in po obsegu velikih projektov in izvedb. V Ljubljani obsežni in izjemno zahtevni Klinični center, ki so mu vse do zadnjega diha sledili številni zahtevni projekti pri nas doma pa tudi izven ožje domovine.

Sodeloval je s številnimi projektanti arhitekture. Tudi sam sem imel neverjetno srečo, da me je, takrat še študenta, pri prvem delu za izvedbo moj profesor Edvard Ravnikar napotil k inž. Cornu v biro za izgradnjo Trga Revolucije. Dom lovcev v Bohinju, ki je bil zgrajen tudi kot občasno bivališče predsednika Tita, je tako prvi skupni projekt. Nastal je pred dobrimi štiridesetimi, morda celo petinštiridesetimi leti, saj je bil idejni osnutek že leta 1963 objavljen v znameniti knjigi Arhitektura in čas. Od tistega davnega časa sva neprekinjeno in v polnem sozvočju sodelovala vse do tega strašnega trenutka. In še dlje, saj so na delovni mizi v njegovem kabinetu razprostrti načrti za gradnjo brezčasje, za ustvarjanje vekovitosti v templjih osrednjega bosanskega katoliškega svetišča.

Po zaključku študija in povratku iz ZDA je bil pred natanko štiridesetimi leti prvi skupni projekt Spominski dom, Kulturno središče v Kolašinu. Sledil je turistični objekt ob Njegoševem mavzoleju na Lovčenu. Stavba, ki s smelostjo, z drznostjo konstrukcijske zasnove še danes osupne obiskovalce in strokovnjake. Za tem kulturni središči v Bosanskem Šamcu in v Nikšiču, Muzej Bosanske krajine v Banja Luki, v Ljubljani pa Apostolska Nunciatura, nov del ljubljanskih Žal, prenova Plečnikove palače NUK in nova stavba Narodne in univerzitetne knjižnice, NUK II. V Novem mestu nova Avtobusna postaja in Knjižnica Mirana Jarca, ob tem pa doma in drugod cela vrsta vil pa tudi spominska obeležja kakršna so Kenotaf žrtvam vojne za Slovenijo 1991, Herkulov vodnjak na Starem trgu ali osrednji spomenik v Parku spomina Teharje.

Po svoje pa so najino zgledno sodelovanje posebej požlahtnile sakralne stavbe in ureditve. Tako po zahtevnosti konstrukcijskih zasnov kot seveda po njihovem, od pradavnosti opredeljenem iskanju vekovitosti. Med njimi nova cerkev Kristusovega učlovečenja v Dravljah v Ljubljani, Znamenje Križa na ljubljanskih Žalah, Kapela Kristusovega bičanja ob vhodu v Park spomina Teharje, nova cerkev Rojstva preblažene Device Marije v Kotor Varošu, ki je bila v vojni porušena in požgana a sva jo skupaj s frančiškani bosanske province Bosne Srebrene zopet obnovila. In končno nova cerkev in druge zahtevne stavbe ter obsežne ureditve v osrednjem bosanskem svetišču sv. Janeza Krstnika v Podmilačju.

Inž. Jože Coren je bil graditelj v tistem žlahtnem, polnem pomenu kakršen sega skozi tisočletja vse do prvih začetkov, do rojstva te zahtevne dejavnosti. V pomenu v kakršnem sta Imenhotep in Senmut gradila egipčanska svetišča in piramide, v kakršnem so Iktinos, Kalikrates in Mnezikles gradili slavne grške templje pa vse do renesančnih ustvarjalcev, kakršna sta bila Brunelleschi ali Michelangelo, ko sta sama zasnovala tudi konstrukcijo in postopek gradnje veličastnih kupol v Firenci in Rimu. Ali v baroku, ko je Francesco Borromini sam snoval še za današnji čas neverjetne in onkraj možnega zgrajene svode cerkva sv. Janeza in sv. Karla v Rimu. Pa še mnogo dlje, saj sta se arhitektura in statika oziroma gradbeništvo kot komplementarni stroki razšla šele komaj pred stotimi leti. Za inž. Corna so smiselnost, čistost in brezpogojna logika konstrukcij vedno segali že globoko v skrivnostno bistvo arhitekturne lepote.

In kaj naj rečem v duhovni praznini in v osebni bolečini zdaj in tukaj, ob koncu vseh koncev. Morda je še najboljši Shakespearjev stih ob smrti kralja Leara: ubogati moramo težo žalostnega trenutka, reči le to kar čutimo in ne vsega tistega, kar bi morali povedati.

Dragi inž. Coren, hvala za vse.

Marko Mušič

Pleterje, 8. oktobra 2010

Od projekta do izgradnje stolpa na Planini

Kdo je avtor projekta sedanjega razglednega stolpa na Planini, se mi je stalno zastavljalo vprašanje. Ko pa sem »pristal« v gradbenem odboru za nadomestno gradnjo stolpa na Planini nad Vrhniko, je ta želja postala so toliko bolj vroča. Na enem od sestankov odbora sem izrazil željo po seznanitvi s projektantom in skupaj smo ugotovili, da je član odbora, Ciril Garafol, projektantov bratranec in pot do njega nam je bila že na pol odprta.

S Cirilovo pomočjo smo se z Jožetom Cornom, diplomiranim inženirjem gradbeništva, dogovorili za kratek intervju in nanj sem se pripravil z nekaj vprašanji. Le-ta pa niso bila potrebna, saj je v prijetnem vzdušju delovnega kabineta tekoče stekel razgovor na temo stolpa. S Cirilom sva Jožeta Corna najprej seznanila z ustanovitvijo gradbenega odbora, njegovim dosedanjim delom in sprejetim terminskim načrtom, idejami in že izvedenimi aktivnostmi.

Jože Coren se je rodil leta 1933, leto pred postavitvijo starega stolpa. Obiskoval je osnovno šolo na Vrhniko in medtem, ko je, tako kot ostali šolarji, vsak dan brusil pete do šolskega poslopja, so njegovega sošolca, s katerim je sedel v isti klopi, vozili v šolo s kočijo in kasneje, za tisti čas, redkim avtomobilom. Njegov sotrpin iz klopi je bil sam grof Gale iz Bistre.

Takratni stolp na Planini je prvič obiskal kot otrok, ko se je s starši odpravil na Planino, kjer so imeli v lasti parcelo in takrat se je tudi povzpel nanj.

Jože se spominja tudi, kako so poleti leta 1943 partizani na stolpu izobesili slovensko trobojnico. Italijani, ki so »gospodarili« na Vrhniko so najprej zadevo poskušali urediti iz varne razdalje in nekaj dni brezuspešno nabijali s topovi s Sv. Trojice, a stolp s trobojnico se je posmehoval mimo letečim izstrelkom. Končno so le zbrali korajžo, sestavili močno posadko in se hrabro odpravili na Planino, stolp podminirali in z navdušenjem opazovali, kako se je prevrnil v Korita.

Po končani srednji gradbeni šoli v Ljubljani, je na željo takratnih ljubiteljev narave in predvsem Planine začel poleti 1954, med študijem na gradbeni fakulteti in med počitniško prakso v gradbenem podjetju Remont, projektirati stolp. Že takrat se je odločil, da bo stolp lesen, prvotno je nameraval kot gradivo uporabiti smrekovino, a se je kasneje odločil za odpornejši hrast. Svoje ideje je »kalil« pri projektiranju proizvodnih objektov Parketarne Verd in izkušnje pri tej gradnji prenesel na stolp.

Parketarna Verd – tu si je Jože Coren nabral izkušnje, ki jih je uporabil pri projektiranju stolpa.

Začel je s štirimi nosilnimi stebri, vanje vpel vezne diagonale, izračunal potek stopnic in podestov in pred zimo 1954 je bil projekt izdelan.

Pozimi leta 1954 je bila vložena kompletna dokumentacija in na takratnem vrhniškem okraju je bilo odobreno gradbeno dovoljenje, ki ga je podpisal inženir Čepon, predsednik Odbora za gradbene zadeve, rodom iz Horjula. Izbor hrastov, ustreznih za izgradnjo stolpa, sta v gozdovih v širši okolici Planine in Zaplane poiskala gozdarja Dolfe Malavašič in Janez Ceme, Lakanov po domače. Pod vodstvom tesarskega mojstra Alojza Jurjevčiča se je začela izgradnja, ki je potekala, za tiste čase edino možno, udarniško. Delo so izvajali brez gradbenega odra, postopoma od etaže do etaže in dela je Jože Coren nadziral. Ob koncu izgradnje je ista komisija, ki je izdala gradbeno dovoljenje, ugotovila, da stolp ni izdelan po načrtu in uporabnega dovoljenja ni izdala. In tako je še dolgo po otvoritvi stolpa 24. aprila 1955 le-tega »krasil« napis – Uporaba na lastno odgovornost.

Po otvoritvi stolpa (zadnja vrsta: direktor Remonta Peter Reven – prvi z leve, Jože Coren – drugi z leve, Alojz Jurjevčič – tretji z leve in njegov sin, ki je sodeloval pri gradnji – peti z leve v spodnji vrsti.

Kasneje je Jože Coren izdelal še načrt dodatnih diagonalnih vezav za nosilne stebre, a do te izvedbe ni prišlo.

Odkar stoji stolp je vanj enkrat treščila strela, ki je zahtevala zamenjavo enega od nosilnih stebrov, zamenjane pa so bile nekatere stopnice in podesti.

Novembra 1994 je bil zaprosen, da izdela načrt za ojačanje konstrukcije stolpa in tako je dodal diagonalno vez v prvih dveh etažah. Za pričvrstitev diagonal je pri tem je želel uporabiti »tuhšererje« - obročne mozničke, a v končni izvedbi so bile diagonale vpete v stebre na klasični, tesarski, način. Zanimivo pri tem je, da je sedaj prvič uporabil računalnik kot pomoč pri izračunu statike in ob tem ugotovil, da je štirideset (40) let nazaj »na roko« do popolnosti opravil navedeni izračun.

Če bi danes projektiral stolp, bi ostal zvest obliki in materialu ob uporabi sodobnejših vezivnih elementov med stebri in diagonalami, kar bi uporabil tudi pri izdelavi stopnic in podestov.

Najlepši dokaz, da je bila odločitev Jožeta Corna leta 1954 pravilna je prošnja, žal prezgodaj pokojnega, krasoslovca Petra Habiča, ki ga je tik pred smrtjo zaprosil, da bi nekje na Postojnskem izdelal enak stolp, kot je na Planini in je v ponos vsem Vrhničanom in njegovim obiskovalcem.

Dipl. Inž. Gradbeništva Jože Coren (desno) in njegov bratranec Ciril Garafol med obujanjem spominov.

Še ena zanimivost iz življenja Jožeta Corna. Natančen bralec tega članka je verjetno opazil, da sem uporabljal v tem zapisu Jožetov priimek »Coren« in ne Corn. Njegov rod izhaja iz Rovt, prvič je znan leta 1624 v zapisih iz Podlipe, od kjer Corni izhajajo. Zakaj pa naenkrat kar »Coren« ? Tako ga je namreč ob krstu »prekrstil« vrhniški župnik in mu v življenju zaradi tega nakopal na glavo kar nekaj neprijetnosti, a Jože je ostal Coren.

Močno sneženje zunaj naju je s Cirilom opozorilo, da se morava podvizati in čeprav nerada, sva morala zapustiti najinega sogovornika, ki se mu zahvaljujeva za vse informacije, ki jih je posredoval vam, spoštovani bralci Našega časopisa.

Na Vrhniki, 3. decembra 2005

Trije vrli možje na Planini nad Vrhniko in eden izmed njih na vrhu stolpa

Predsednik Planinskega društva Vrhnika, Roman Novak, me je obvestil, da bo ekipa treh planincev obnavljala sedanji stolp, zamenjali naj bi nekaj stopnic, dele ograje in v bližnji okolici postavili nekaj novih klopi.

Porodila se mi je »nora« misel, da bi ob tej priložnosti na Planino povabil dosedanje tri zaslužne možje, s katerimi sem v preteklosti že opravil nekaj razgovorov in jih skupaj z njihovimi fotografijami že objavil v Našem časopisu. Z idejo se je Roman strinjal, o tem sva obvestila celotno ekipo, zagotovila prisotnost našega oskrbnika Mirka in odpravil sem se do teh treh možakov v trdnem prepričanju, da najinega povabila ne bodo zavrnil.

In res, projektant sedanjega stolpa – Jože Coren, logar, ki je odmeril les – Dolfe Malavašič in še zadnji živeči graditelj stolpa – Janez Brenčič, so brez oklevanja pristali na obisk Planine in ogled njihovega stolpa.

V času poletne vročine smo se zgodnje sredino jutro, 12. julija 2006, odpravili z Vrhnike, mimo Stare Vrhnike, Kurena in na Planini so nas presenetili »obnovitelji« stolpa Ciril Garafol, Andrej Krvina, Bogdan Grom (o njih in vseh ostalih, ki pridno skrbijo in so skrbeli za stolp, kaj več v septembrski številki Našega časopisa), oskrbnik koč Mirko Goričan in predsednik društva Roman Novak.

Vsem trem vrlim možem smo izročili zloženko o stolpu, predstavili dosedanje delo gradbenega odbora in skupaj smo si ogledali reportaže, zapise o zgodovini stolpa, fotografije dosedanjih stolpov, ki so vsako nedeljo postavljeni na panojih pred koč. Še največ zanimanja so pokazali za idejni projekt novega stolpa in vsi so se strinjali, da bo kralj nad Betajново ponovno v ponos vsem obiskovalcem Planine in bo že od daleč vabil nove in nove pohodnike na njegovo razgledno ploščad. Navdušeni so bili tudi nad našo idejo, da bo na vrhu stolpa smerna tabla, ki bo obiskovalcem potrdila njihovo znanje o legi Krima, Kuma, vrhov Kamniško – Savinjskih Alp, ali Grintovcev po domače, kje so Julijske Alpe z očakom Triglavom,

Seveda sem tak pomemben in enkratni obisk obstoječega stolpa na Planini tudi ovekovečil in nastala je pričujoča fotografija:

Od leve proti desni: Roman Novak, Dolfe Malavašič, Janez Brenčič, Jože Coren

Po skupinskem fotografiranju smo svečano zalili dogodek z vedno dobrim Mirkovim čajem, ki smo ga, vsak po svoje, malce »obogatili«. Stekel je sproščen razgovor in izmenjava mnenj in izkušenj in ker nismo hoteli ovirati naših gostiteljev pri njihovem delu, smo to srečanje zabeležili v vpisno knjigo in se počasi začeli pripravljati za pot v dolino.

Izkoristil sem še priložnost, da ovekovečim naše »obnovitelje« pri samem delu, naredil nekaj fotografij, ko so bili v elementu, v tistem pa me je Ciril opozoril, da, če ne bom pohitel, bo Dolfe vsak čas na vrhu stolpa, saj je kakor gams preskočil manjkajočo »štablo« - stopnico in se odpravil na vrh stolpa. Najprej sem ga nejeverno gledal, nato sem se ozrl kvišku in tik pod vrhom zagledal tega, sedaj že sedemindvetdesetletnika (**97 - letnika**, da prav ste prebrali). Pohitel sem za njim in ga komaj ujel na zadnjih stopnicah, ko je že veselo in popolnoma nič zadihano zakoračil na ploščad. Njegovo oko je nežno pobožalo Ljubljansko barje in okoliško hribovje, njegov pogled je segel do daljnega Triglava in natančno mi je razložil kje vse je v svojem življenju vdrad. Pred očmi so se mi zvrstili vsi kraji in v mislih sem podoživel vse dogodke, s katerimi me je do sedaj obogatil.

Dolfe Malavašič – 97 – letnik – na vrhu stolpa

Na poti navzdol mu je bila palica odveč, kar odvrigel jo je. Skupaj sva se spustila do vznožja stolpa, kjer je za ta podvig požele odobravanje vseh prisotnih. Videl je, da sem v knjigo naknadno zapisal, da je stal na stolpu in naročil mi je naj zapišem, da je prvič stal na stolpu 23. septembra 1934, ob otvoritvi predhodnika tega stolpa in da je bil danes zadnjič na stolpu. Seveda sem njegovo »prvopristopništvo« zapisal, nisem pa mogel zapisati, da je bil tudi zadnjič, saj mogoče pa res, Dolfe, zadnjič na tem stolpu, a vidim te, kot prvega častnega obiskovalca ob otvoritvi novega, ki smo ga tebi in ostalim predstavili, resda v idejah, ki pa že dobivajo svojo vedno bolj čvrsto podobo.

Na Planini, 12. julija 2006

Yeti